

HOBUNE LONKAB

V osa: Lihaste haigused

Sageli võivad hobustel liikumishäireid põhjustada lihaste haigused ehk müopaatiad. Need on kas otsesed ehk primaarsed lonketekitajad või mõne muu pikaajalise probleemi tagajärjel tekkinud sekundaarsed haigused.

TEKST: **TRIIN TOHVER**, LOOMAARST, FOTOD: **AGO RUUS, ERAKOGU**

Kui veel mõne aasta eest räägiti ainult ühest levinud hobuste lihaste haigusest ehk nn esmaspäeva hommiku haigusest (vt allpool), siis tänaseks on teada, et hobustel esineb väga palju lihaste haigusi, mis võivad oma olemuselt olla sarnased, kuid põhjustelt väga erinevad. Hobuste lihasehaigusi võib üldistades jaotada kaheks: lokaalsed, see tähendab ühte lihast või lihasgruppi puudutavad, ja generaliseerunud ehk kõiki skeetilihaseid hõlmavad probleemid. Eristatakse ka pingutuse tagajärjel tekkinud ja koormusest sõltumatuid lihashaigusi.

Kõige sagedamini põhjustavad lihaste haigusi erinevad traumad, ülekoormus ja/või toitumishäired. Pärilikud lihasehaigused on õnneks harvemad ja esinevad ainult teatud hobusetõugudel nagu veerandmiilihobune (*quarter horse*), paint ja mõned raskeveo tõud nagu belgia hobune.

LIHASEPÕLETIK EHK MÜOSIIT

Põletik lihases ei ole haigus omaette, vaid on kõigi lihashaiguste peamine sümptom. Kõige sagedamini tuleb ette traumajärgset põletikku, mis raskematel juhtudel võib viia lihaserebendini (vt ka lihaserebend). Põletikku võib põhjustada liigne treeningkoormus, sagedamini tuleb seda

ette kestvussõiduhobustel ja loomadel, kellel on selleks geneetiline soodumus (vt ka rabdomüolüüs).

Üldnarkoosi järgne lihasepõletik võib tekkida pikemate operatsioonide käigus, kui teatud lihaste verevarustus ei ole enam piisav. Enamasti põhjustab seda hobuse vale asetus operatsioonilaul või pikaajalise narkoosiga seondud vereringehäire. Sarnane olukord võib tekkida, kui hobune on pikalt „seina peal“ või ei saa muudel põhjustel püsti.

Lihaspõletikku põhjustavad harvemini ka bakterid (enamasti kas clostridium või streptokokid), parasiidid (sarkotsüstioos ehk algloomtõbi) ja viirused (herpes-1 ja influenza).

Lihaspõletiku puhul on haigestunud piirkond ümb-
rusest soojem, olenevalt haiguse tõsidusest ka valulik ja turses. Kui kaasatud on rohkem lihaseid, võib hobune tunduda üleni kange ja higistada. Olenevalt haiguse põhjustest ja raskusest võivad loomad olla ka tujutud ja apaatsed ning neil võib olla raskusi püstitõusmise ja seismisega. Kui põletiku tagajärjel on lihasrakud lagunema hakanud, värvub hobuse uriin lihaste jääkproduktide tõttu punakaspruuniks.

Barrel racing hobune – suur ülekoormus, veerandmiilihobune

Lokaalsetest traumadest tingitud lihaspõletikku saab tuvastada ultraheli ja lihtsa kompamise abil. Üldisemate lihaspõletike puhul diagnoositakse kliinilise pildi ja vere lihasnäitajate järgi.

Kergemad ühte või paari lihast hõlmavad põletikud ei vaja enamasti erilist ravi. Vigastada saanud piirkonda võib määrada põletikuvastaste salvidega ja hobusele mõneks ajaks treeningust puhkust anda. Kõik laiaulatuslikumad ja hobuse üldist enesetunnet mõjutavad lihasepõletikud vajavad aga veterinaari kiiret ja põhjalikku sekkumist.

Olenevalt haiguse põhjustest on vajalikud põletikuvastased ja/või antibakteriaalsed ravimid, tihti manustatakse tilguti abil ka vedelikku ja elektrolüüte. Mida kiiremini põletikust jagu saada, seda väiksemad on lihasesisesed kahjustused ja armkoe moodustu-

mine. Liigne armkude lihastes võib mõjutada nende elastsust ja seega hobuse sportlikkust tulevikku

RABDOMÜOLÜÜS EHK TYING UP

Seda põhiliselt skeletilihaseid puudutavat haigust kutsutakse ka esmapäeva hommiku haiguseks, mustkusesuseks ja müoglobiinuuriaks.

Haigussümptomid ilmnevad enamasti kohe peale rasket treeningut või isegi treeningu ajal. Hobused jäävad seisma või liiguvad ainult väga vastumeelselt, kogu keha lihased on krambis ja võivad väriseda. Olenevalt episoodi tõsidusest esineb ka tugevat higistamist, mistõttu võib looma käitumist segamini ajada rasketes tiirudes oleva hobuse omaga. Kui lihaskuded on juba tugevalt kahjustunud, muutub uriin tumepruuniks kuni mustaks, kuna sisaldab surnud lihaskudede jääkprodukte.

Üleval: kaelalihaste rebendi tagajärjel tekkinud lohk
Kõrval: rabdomüolüüsi ravis on tähtis osa vedeliku andmine tilguti kaudu

Rabdomüolüüsi tekkepõhjused saab laias laastus jagada kaheks: geneetiline soodumus ja ühekordne liiga suur koormus. Rakutasandil on tegemist energiavaegusest tingitud lihasrakkude suuremisega. Kui lihased peavad töötama üle oma võimete piiri ega suuda seetõttu enam energiat (ka anaeroobsel teel mitte) omastada, järgneb rakkude massiline hävimine. Miks mõnede hobuste lihased ülekoormusele nii dramaatiliselt reageerivad, ent teiste loomade, ka näiteks inimeste omad mitte, on siiani selgusetu. Teatud hobusetõugudel (nt täisverelised ja veerandmiilihobused) on avastatud geneetilisi mutatsioone lihasrakkude DNA-s, mis seda haigust (enamasti ülekoormuse tagajärjel) esile kutsuvad.

Esialgne diagnoos on võimalik juba ainuüksi väga tüüpiliste väliste sümptomite põhjal. Diagnoosimisel tuleb raskematel juhtudel välistada soolestikuprobleemid (tiirud). Lagunenud lihasrakkudest imuvad verre spetsiifilised ensüümid, mida saab vereproovis määrata. Lihasesüümide hulk veres aitab ligikaudu kahjustuste suurust määratleda. Kui hobusel esineb haigushoogusid tihedamini, tuleks võtta lihasbiopsia, mis aitab välja selgitada võimaliku geneetilise soodumuse.

Kui hobune sõidus ootamatult kangestub ega enam liikuda taha, tuleb treening otsekohe katkestada ja hobune ettevaatlikult boksi toimetada. Kui haigushoog algab kodust kaugel, näiteks maastikul, peab looma boksinii transportima treileris. Haigusest taastumisel on tähtis täielik rahu, soojad tekid ja vedeliku ning elektrolüütide andmine. Olenevalt haiguse raskusest saab seda teha

tilguti või sondi abil. Kergematel juhtudel aitab sellestki, kui hobune ise joob. Ravi juurde kuuluvad alati ka põletikuvastased ravimid.

Hobused vajavad lihaste taastumiseks aega paarist päevast kuni paari nädalani. Uuesti treeninguga alustades tuleb olla ettevaatlik ja edaspidi ülekoormust kindlasti vältida. Geneetilise soodumuse korral tuleb kogu treeningulaan ning ka hobuse dieet ümber korraldada. Uute haigushoogude ennetamiseks tuleb kindlasti vältida ebatavaliselt pikki ja raskeid treeninguid ning hoiduda liiga süsivesikurikastest söötadest.

LIHASEREBEND

Iga suurem trauma võib põhjustada lihaskiudude rebenemist. Enamasti on tegemist hobuse kaela või tagaosaga liigse venitusega. Ka löök teiselt hobuselt võib põhjustada lihaste vigastust.

Rebendi asukohas näeme sageli valulikku turset, mis annab märku hematoomist ehk verevalumist lihases. Olenevalt vigastada saanud lihase funktsioonist, hobune kas lonkab või liigub kangelt, üritades rebenenud lihast säästa. Pärast rebendi paranemist võib lihasesse jääda nähtav lohk. Tihti näeb selliseid paranenud lihaselohkusid kaelalihastes.

Lihaserebendit on kerge diagnoosida, kui on olemas silmaga nähtav turse või ultraheli näitab vedeliku kogumit lihase sees. Rebendi täpset ulatust on aga raske määrata enne, kui verevalum on taandunud. See võib võtta nädalaid. Pelgalt hobuse liikumise põhjal pole lihase-

< Reband koos verevalumiga tuharalihastes

rebendi diagnoosi võimalik panna, küll võib mõnedel juhtudel seda oletada. Ka hobuste süvalihaste, see tähendab mitte vahetult naha all asuvate lihaste rebendit on väga raske, peaaegu võimatu diganoosida. Väga hea käega ja suurte kogemustega massöörid ja füsioterapeudid

suudavad selliseid rebendeid mõnikord üles leida, ent kõige sügavamate lihasteni ei ulata ka nende sõrmed.

Kuni lihasturse taandumiseni peab hobune saama boksirahu ja igasugune liigutamine on vastunäidustatud. Soojad mähised kiirendavad hematoomi imendumist. Kui verevalum on suur ja imendub väga aeglaselt, võib selle ka väljastpoolt avada, et paranemist kiirendada. Kui esialgne turse on kadunud, võib alustada sammutrenniga. Puhkuse pikkus oleneb vigastuse suuruselt, kuid enamasti kestab treeningpaus mõnest päevast paari nädalani. Lihased paranevad tänu oma väga heale verevarustusele tunduvalt kiiremini kui kõõlused või sidemed.

Lihaserebendi diagnoosi pannakse hobustele suhteliselt tihti, eriti juhtudel, kus lonkele ei leita ühtegi muud seletust. Siiski peab nentima, et lihaserbendeid esineb hobustel teiste longet põhjustavate haigustega võrreldes väga harva. Kui ükski lihas ei tundu katsudes turses või valulik olevat, on lihaserbend pigem ebatõenäoline. Sisemiste lihaste rebend on harva esinev vigastus ja tuleks lonke põhjusi otsides esialgu tahaplaanile jätta.

TEISED LIHASTE HAIGUSED:

Shivers (eestikeelne vaste puudub), mitokondriline müopaatia, fibrotiline müopaatia, geneetilised müopaatid (PSSM = *Polysaccharid storage myopathy*; GBED = *glycogen branching enzyme deficiency*, HYPP = *hyperkalemic periodic paralysis*), atüüpiline karjamaa hobuste müoglobiinkusesus (Eestis pole juhte kirjeldatud), sööda puudujääkidest tingitud lihasdegeneratsioon (ingl k *white muscle disease*), EMND (ingl k *equine motor neuron disease*) jpt.

Väga põhjaliku ülevaate kõigist hobuste lihasehaigustest leiab internetist aadressilt:

<http://www.merckmanuals.com/vet/index.html>
(*myopathies in horses*)

Järgmises numbris: luulised haigused **H**

Spordimeditsiin ja lonkeuringud

- kaasaskantav digitaalne röntgen
- kõõluste, liigeste ja sidemete ultraheli

Hambaravi

- tavakontroll ja viilimine
- paradontoosiravi

Sisemeditsiin

- hingamisteede haigused

24h hädaabi teenus

Ülevaate kõigist pakutavatest teenustest ning palju muud huvitavat :
www.tohver-veterinary.com

Triin Tohver
+372 5186 416
Triin.Tohver@gmail.com